

ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਲਈ ਜਾਗੀ ਸਰਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਤੇ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਰੱਖੇ 475.56 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ 242.33 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤਬਾਹ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ, ਰਾਹਤ ਅਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ 233.23 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੋਝੇ ਅਤੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਆਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਉਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। 475.56 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿਚੋਂ 68.75 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੂਪ ਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਲਈ, ਮੋਗਾ ਲਈ 91.38 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਜਲੰਧਰ ਲਈ 119.85 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਲਈ 189.62 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਲਈ 54

ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਲਈ 5.42 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ।

ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ (ਵਿਕਾਸ) ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਖੇਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਰਤੋਂ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਹੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਚੁੱਕੇ ਫਸਲੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਅੱਗੇ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਉਹ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਉਠਾਉਣਗੇ।

ਮਾਇਆਵਤੀ ਮੁੜ ਬਸਪਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਲਖਨਊ: ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ (ਬਸਪਾ) ਸੁਪਰੀਮੋ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ 'ਰੁਕਣਗੇ ਜਾਂ ਝੁਕਣਗੇ ਨਹੀਂ'। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਹੋਈ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੌਮੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੂਬਾਈ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਮੁਲਕ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣਨ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। 63 ਸਾਲਾ ਆਗੂ

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਹ ਬਸਪਾ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਢੇ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਦਲਿਤ, ਆਦਿਵਾਸੀ ਤੇ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਸੱਤਾਂ, ਗੁਰੂਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਕਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਣਗੇ। ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਸਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਮਿਸਾਲੀ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਦੇ ਦਮ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਗਮੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਮਿਲੇਗਾ।

ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਝਾਰਖੰਡ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 'ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ' ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਸਪਾ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇਵਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲੜੇਗੀ ਤੇ ਸੱਤਾ ਦਾ ਤਵਾਜਨ ਬਿਠਾਏਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਯੂਪੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਿਖਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ।

ਆਰ.ਐਸ. ਝਾਅ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਨਵੇਂ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਝਾਅ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਹੋਣਗੇ। ਉਹ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਜੱਜ ਹਨ ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕਾਲਜੀਅਮ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜਸਟਿਸ ਝਾਅ ਮੌਜੂਦਾ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣਗੇ। ਜਸਟਿਸ ਮੁਰਾਰੀ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਤਰੱਕੀ ਮਿਲਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕਾਲਜੀਅਮ ਵੱਲੋਂ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਮਿਲਣ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਜਸਟਿਸ ਝਾਅ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਸਟਿਸ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰੀ ਮੂਲ ਰੂਪ 'ਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਜੂਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦਾ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
ਰਿਹਾਇਸ਼ ਫਰੀ, ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਸੰਨੀ
ਫੋਨ: 608-630-0287

ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ, ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿਚ ਅੰਬਰ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਅਤੇ ਇੰਡੀਆ ਪੈਲੇਸ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ (ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ) ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ
ਫੋਨ: 317-709-7800

ਗ੍ਰੂਥੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ (6970 Century Avenue, Madison, WI 53562) ਲਈ ਗ੍ਰੂਥੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ।
ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ।
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:
ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ)
ਫੋਨ: (608) 446-1616
ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ (ਖਜਾਨਚੀ)
ਫੋਨ: (608) 843-6144

ਟਰੱਕ ਰਿਪੇਅਰ ਮਕੈਨਿਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਓਹਾਇਓ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਇੰਟਰਸਟੇਟ-80 'ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਟਰੱਕ ਰਿਪੇਅਰ ਸ਼ਾਪ ਲਈ ਟਰੱਕ ਰਿਪੇਅਰ ਮਕੈਨਿਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
ਚੰਗਾ ਤਜਰਬਾ ਹੋਵੇ
ਤਨਖਾਹ \$6000 ਡਾਲਰ
ਸ਼ਾਪ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦੇਣ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਹੈਰੀ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 917-428-7633
E-mail: singhharryc@aol.com

ਤੰਦੂਰੀਏ, ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ 'ਢਾਬਾ' ਲਈ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
ਮੁਫਤ ਖਾਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 608-886-2500

ਮੈਡੀਸਨ ਨੇੜੇ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿਕਾਊ ਹੈ

ਇਨਸਾਈਡ ਸੇਲ: ਔਸਤਨ \$50,000 ਮਹੀਨਾ
ਗੈਸ ਸੇਲ: 15000 ਗੈਲਨ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ
ਪੀਜ਼ੇ ਲਈ ਕਿਚਨ, ਲਿੱਕਰ ਅਤੇ ਬੀਅਰ ਲਾਇਸੈਂਸ
ਦੋ ਬੈਡਰੂਮ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਕਿਚਨ ਤੇ ਲਾਂਡਰੀ ਡਾਊਨਸਟੇਅਰ
ਕੀਮਤ: \$425000
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 608-843-6144

ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ: ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਤਕ

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਨ ਜਦੋਂਕਿ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ 'ਰਾਸ਼ਟਰ' ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕਰੀਬ ਦੋ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਉਭਰੇ ਆਧੁਨਿਕਵਾਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਦੇਣ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਸਨਅਤੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੇ ਫੈਲਣ ਕਾਰਨ ਛਾਪਾਖਾਨਾ, ਅਖਬਾਰ ਜਿਹੇ ਸੰਚਾਰ ਸਾਧਨ ਵਿਕਸਤ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਦਕਾ ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮਾਜਕ ਸਮੂਹਾਂ 'ਚ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਕ

ਹੈ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ 'ਨੇਸ਼ਨ' ਦਾ ਅਰਥ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਪਿੱਛੇ ਛਿਪੀ ਇਹ ਅਦਿਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਤਸਵੀਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਕੜੀ ਹੈ।

ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ, ਮਿੱਥਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਬਾਸਿੰਦਿਆਂ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਾਂਝ ਉਸਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੌਮੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਝੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਇਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਦੀ ਇਹ ਮਿੱਥ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਘਾਤ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਇਉਂ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਬੀਲੇ ਦੀ ਕਥਾ ਵਾਂਗ ਘੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਅਤੀਤ ਵਾਂਗ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀ ਪਛਾਣ ਜਿਹੀਆਂ ਕੜੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਖੁਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਤੀਤ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮਾਲਕ ਹਨ ਜੋ ਪੁਸ਼ਤ-ਦਰ-ਪੁਸ਼ਤ ਇਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਲੁੱਟ-ਖਸੂਟ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੀ ਹੈ। ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਾਲਬ ਬਿਰਤੀ ਕਾਰਨ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਅਤੇ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨੇ ਨਾਜ਼ੀਵਾਦ ਅਤੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਜਿਹੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚੋਂ ਦੂਜੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਤੇ ਇਸ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਗਲਬੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਛਾ ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋਏ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਬਣੀ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ-ਮਿਸਰ, ਚੀਨ ਤੇ ਭਾਰਤ, ਦਾ ਅੱਜ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਬਾਰੇ ਐਡਰਸਨ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ

ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕੀ ਮੁਲਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਰੇ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਯੂਰਪੀ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੀ ਨਕਲ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਰੁਝਾਨ ਵਿਕਸਤ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਉਭਰੇ ਕੌਮੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੀ ਕਾਰਜ-ਸ਼ੈਲੀ ਉਤੇ ਯੂਰਪੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਮਾਡਲ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੌਮੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਲੀਨ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੀ ਜੋ ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪਿੱਛੇ ਯੂਰਪੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਚੇਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋਇਆ 'ਰਾਸ਼ਟਰ' ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਯੂਰਪ ਵਾਂਗ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਤ ਜਿਵੇਂ ਭਾਸ਼ਾ, ਨਸਲ ਜਾਂ ਧਰਮ ਵਿਚੋਂ ਵਿਕਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸਗੋਂ ਯੂਰਪ ਦੀ ਰੀਸੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਅਪਣਾ ਲਿਆ। ਯੂਰਪ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਰੂਸ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਉਹ ਮਾਡਲ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚੁਣਿਆ ਅਤੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮਾਡਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋਏ ਇਸ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਯੂਰਪੀ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਬਾਸਿੰਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਜਿਹੇ ਵੱਡੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਅਭਿੰਨ ਸਨ। ਇਸ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਉਭਾਰਿਆ। ਇਹ ਏਕਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵੀ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵੀ। ਇਸ ਏਕਤਾ ਕਾਰਨ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਬਸਤੀਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਇਆ ਜਾਣਾ ਮੁਮਕਿਨ ਹੋ ਸਕਿਆ ਜਦੋਂਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸੇ ਏਕੇ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਆਪਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਲਈ ਉਮੀਦ ਦੀ ਕਿਰਨ ਜਗਾਈ, ਉਥੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੇਤੀ ਹੀ ਬਹੁਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਖਾਨਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਛਾ ਗਿਆ। ਨਵੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਲਈ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਨਿਆਂ, ਸਮਾਜਿਕ

ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸਾਹਵੇਂ ਕਈ ਨਵੇਂ ਸੁਆਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਮਿੱਥ ਇਕ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਰਹੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ, ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ। ਜਿਥੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਆਲਮੀ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਪਸਾਰ ਕਾਰਨ ਭੂਗੋਲਿਕ ਹੱਦਬੰਦੀਆਂ ਟੁੱਟੀਆਂ, ਉਥੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਏ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੱਖਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਜ਼ੋਰ ਫੜਨ ਲੱਗੀ।

ਇਸ ਚਰਚਾ ਦਾ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂ ਸਮਕਾਲੀ ਦੌਰ ਦੇ ਦੋ ਆਪਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਆਲਮੀ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਜਿਹਾ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਦਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸੇ ਦੌਰ ਅੰਦਰ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਕਾਰਨ ਨਵੇਂ ਮੁਲਕ ਵੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ।

ਹੋਮੀ ਭਾਬਾ ਦੀ ਸੰਪਾਦਤ ਕੀਤੀ ਕਿਤਾਬ 'ਨੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਨਰੇਸ਼ਨ' ਮੁਤਾਬਿਕ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਏਕਤਾ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਹਾਰਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲਿੰਗ, ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਨਸਲ ਜਿਹੀਆਂ ਮਿਸ਼ਰਤ ਪਛਾਣਾਂ ਕਾਰਨ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਜਾਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਜਾਬੰਦੀਆਂ ਕਾਰਨ ਵਿਹਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਸਕਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਇਕਹਿਰਾ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਿਹੜੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਕਿਸੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕ ਕੇ ਇਸ ਹਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸਾਂਝੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਭਰਮ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਟੁੱਟਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਔਰਤ, ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਸਮੂਹ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਦੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਹਾਸੀਏ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ 'ਤੇ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਥਿਰ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਚੁਣੌਤੀ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ

ਦੀ ਡਿਗਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਨੂੰ ਨਵਿਆਉਣ ਲਈ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਵਲੋਂ ਕੌਮੀ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉਤਸਵ ਉਲੀਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਮਿੱਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਬੁੱਤਾਂ ਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੀਤ ਦੀ ਧੁੜ ਵਿਚ ਗੁਆਚੇ ਪੁਰਾਤਨ ਪਾਤਰਾਂ ਤੇ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਾਲ ਰਲਗੱਡ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿੱਤ ਵਾਪਰਦੀ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਕਾਰਨ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਥਾਈ ਵਰਤਾਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਨਿਰਮਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਨਿੱਬੜਦਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਇਹ ਬਦਲਿਆ ਸਰੂਪ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਸਭ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਮੁਹਾਰਾਂ ਮੋੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਹਾਸੀਆਗਤ ਸਮੂਹਾਂ ਅਤੇ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਖਾਸਕਰ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਦਲਿਤਾਂ, ਔਰਤਾਂ, ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣਤਾਵਾਂ ਦਾ ਦਮਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਲਿੰਗ, ਜਾਤ, ਨਸਲ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਖੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਮੁਹਾਜ਼ ਹੇਠ ਸਾਂਝੀ ਕੌਮੀਅਤ ਦਾ ਭਰਮ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਲਪਿਆ ਗਿਆ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾਸ਼ਾਲੀ ਕੌਮਵਾਦ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਇਹ ਨਵੀਂ ਬਣਤਰ ਸਭ ਕਾਸੇ ਨੂੰ ਇਕ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਜਾਪਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੂਰਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਖੇਡ ਕੁਝ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਉਤੇ ਇਸ ਕਦਰ ਗਾਲਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਿਆ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਖੁਦ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ।

ਪਛਾਣ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਨਜ਼ਰੀਆ

ਫਰੈਂਜ਼ ਕਾਫਕਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਫੈਲੋਸ਼ਿਪ' ਵਿਚ ਪੰਜ ਸ਼ਖਸ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਛੇਵਾਂ ਸ਼ਖਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਿਠ ਕ ਜੁੱਟ ਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਸਾਂਝ ਟੁੱਟਣ ਦੇ ਡਰੋਂ

ਸੁਮਨਦੀਪ ਕੌਰ
ਫੋਨ: +91-94179-34984

ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ 'ਆਪਣੇ' ਅਤੇ 'ਉਸ' ਵਿਚਕਾਰ ਅਦਿਖ ਦੀਵਾਰ ਉਸਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਬੜੀ ਸੂਖਮਤਾ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੀਵਾਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਹਿੰਸਕ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹ ਤਵੱਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੁਆਲੇ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ।

ਮੁਲਕ ਦੀ ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਹਿਜਰਤ ਕਰਕੇ ਅਸਾਮ ਆ ਰਹੇ ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 1949 ਤੱਕ ਹੀ ਢਾਈ ਲੱਖ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਅਸਾਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮੂਲ ਪਛਾਣ ਦੇ ਖੁੱਸ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਿਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਜਿਸ ਨੇ 'ਬੋਗਲ ਖੇੜਾ' ਜਿਹੇ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। 'ਬੋਗਲ' ਦਾ ਮੂਲ ਅਰਥ ਬਾਹਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਬਿਦੇਖੀ ਖੇੜਾ' ਪੈ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਮੰਤਵ ਹਿਜਰਤ ਕਰਕੇ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਸੀ।

1960ਵਿਆਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਿਆਸੀ ਟਕਰਾਅ ਵਿਚੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਅਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਨੇ 'ਬਾਹਰੀ' ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸਾਮ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਮੰਗ ਹੋਰ ਤਿੱਖੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। 1978 ਵਿਚ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਪਟਵਾਰੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈਆਂ ਉਪ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਮੰਗ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿਚ 'ਬਾਹਰੀ' ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀਕੁਨ ਵਾਧਾ ਹੋ

ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਆ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਅਸਾਮ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਰਸਮੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ।

ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਲਗਾਤਾਰ ਛੇ ਸਾਲ ਤੱਕ ਚੱਲਿਆ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਅਨੇਕਾਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ 'ਨੀਲੀ' ਅਤੇ 'ਖੋਇਰਾਬਾੜੀ' ਜਿਹੇ ਕਤਲੋਆਮ ਵੀ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਗਾਲੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੂਲ ਪਛਾਣ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਵਚਨ (ਡਿਸਕੋਰਸ) ਇੰਨਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਘੱਟ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੇ ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਦੇ ਹੋ

ਰਹੇ ਕਤਲੋਆਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਆਖਰ, ਅਗਸਤ 1985 ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਲ ਅਸਮ ਗਣ ਸੰਗਰਾਮ ਪਰਿਸ਼ਦ ਅਤੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਅਸਮ

ਸਟੁਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ, ਵਿਚਕਾਰ 'ਅਸਾਮ ਸਮਝੌਤਾ' ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 1966 ਨੂੰ ਤੈਅਸ਼ੁਦਾ ਤਾਰੀਖ ਮੰਨਦਿਆਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ। ਜੋ ਲੋਕ ਇਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 1966 ਤੋਂ 24 ਮਾਰਚ 1971 ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਫਾਰਨਰਜ਼ ਐਕਟ-1946 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਤੈਅ ਹੋਇਆ।

ਉੱਜ, ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ 2010 ਵਿਚ ਕਾਮਰੂਪ ਅਤੇ ਬਾਰਪੇਟਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਤੇ ਭੀੜ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਚਾਰ ਹਫਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਆਖਰਕਾਰ, ਅਸਾਮ ਪਬਲਿਕ ਵਰਕਸ ਅਤੇ ਅਸਾਮ ਸਨਮਿਲਿਤਾ ਮਹਾਂਸੰਘ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਾਈ ਰਿਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਕੌਮੀ ਰਜਿਸਟਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1951 ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਮੁੜ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ 2013 ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਹੀ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਖਰਤਾ 31 ਦਸੰਬਰ 2017 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਚਾਲੀ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਕੌਮੀ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 11 ਉੱਤੇ)

ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ

ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਅਤੇ ਮੌਦੀ ਮਾਰਕਾ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ

ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਤਾਜ਼ਾ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮੌਦੀ-ਸਾਹ ਜੋੜੀ ਦੀ ਨਫਰਤ ਭਰੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਤੋਂ ਖਿੜ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਫੇਸ ਬੁਕ' ਸਫੇ ਉੱਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ:

“ਯਕੀਨਨ ਹੀ ਇਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਰਵ ਅਧਿਆਇ ਦੇ 107ਵੇਂ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਗਣਰਾਜ ਬਾਰੇ ਯੁਧਿਸ਼ਠਰ ਅਤੇ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਇਆ ਇਕ ਸੰਵਾਦ ਦਰਜ ਹੈ, ‘ਗਣਰਾਜ ਕਿਵੇਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇਕਜੁਟ, ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।’ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ, ‘ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸੂਝਵਾਨ ਹੋਣ, ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਵਖ-ਵਖ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਜਾਣਕਾਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਸੀ ਭਰੋਸੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਗੇ।’

ਗਣਰਾਜ ਦੀ ਬਣਤਰ (ਵਿਧਾਨ) ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਗਣਰਾਜ ਦਾ ਪਤਨ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਦੇ ਕਹਿਣ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 91-98156-98451

ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਥੇ ਭਰੋਸਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏ, ਉਥੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਗਣਰਾਜ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ। ਇਕ ਗਣਰਾਜ ਵਿਚ, ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਇਕ ਰਾਜ ਤੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜ ਵਿਚਾਲੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਅੰਗ ਭੜਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਦੋ ਪੱਖ-ਲਾਲਚ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇਕ ਗਣਰਾਜ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਸਿਆਣੇ ਲੋਕ ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਏਕਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਉਹ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਗੋਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਦੇ ਹਨ।

ਗਣਰਾਜ ਦੀ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਰਾਜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਖਿਆ ਦੇ ਸਕੇ, ਰਾਜ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਡਰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਜ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਲੇ ਆਪਸੀ ਡਰ ਅਤੇ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਡਰ ਗਣਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਖੋਖਲੀਆਂ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ‘ਜਦੋਂ ਕ੍ਰੋਧ, ਉਲਝਣਾਂ ਜਾਂ ਲਾਲਚ ਕਾਰਨ ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਆਪਸੀ ਸੰਵਾਦ ਖਤਮ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹਾਰ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ।’

ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਗਣਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਨਰੋਈ ਸਿਹਤ ਲਈ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਆਰਥਕ ਨੀਤੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਆਪਸੀ ਭਰੋਸਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ, ਆਪਸੀ ਡਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਖਤਮ ਹੋਵੇ, ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਬਣਿਆ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਉਲਝਣਾਂ ਦੀ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਣਹੋਂਦ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਇਕਜੁਟ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਗਣਰਾਜ ਚਿਰ ਸਥਾਈ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਜੋਸ਼ੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਟਿੱਪਣੀ ਹੈ, “ਇਕਜੁਟ ਭਾਰਤੀ ਗਣਰਾਜ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਿੱਤੇਗਾ, ਪਰ ਆਪਸੀ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਭਾਰਤ ਯਕੀਨੀ ਟੁੱਟੇਗਾ।”

ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਜੋਸ਼ੀ ਦਾ ਇਹ ਲੰਬਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਮੌਦੀ-ਸਾਹ ਸਰਕਾਰ ਬਾਰੇ ਬਣਿਆ ਇਹ ਭਰਮ ਤੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਭਰਮ ਨੂੰ ਤੋੜੇ ਬਿਨਾਂ ਮੌਦੀ-ਸਾਹ-ਡੋਵਾਲ ਜੁੱਡਲੀ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਨਲਾਈਨ ਨਿਕਲਦੇ ਪਰਚੇ ‘ਕਾਰਵਾਂ’ ਵਿਚ ਛਪੀ ਇਕ ਲੰਬੀ ਲਿਖਤ ‘ਚ ਪਰਚੇ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੰਪਾਦਕ ਹਰਤੋਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਲ ਨੇ ਮੌਦੀ-ਸਾਹ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਐਨ ਸਹੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੁਲ ਵਸੋਂ ਦੇ ਕਰੀਬ

20 ਫੀਸਦੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਬਾਣੀਆ ਜਾਤੀ ਦੇ ਗਠਜੋੜ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਾਕੀ 80 ਫੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਫਰਤ ਭਰਿਆ (ਨਕਲੀ) ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਜਨੂੰਨ ਭੜਕਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਨਫਰਤ ਭਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿੱਢੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਮਸਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਚ ਜਾਤੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਨਫਰਤ ਭਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਨਫਰਤ ਦਾ ਰਾਜਸੀ ਫਾਇਦਾ ਦਸੰਬਰ 1984 ਦੀਆਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ 404 ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ। ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਨਫਰਤ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤਕ ਵਿਸਥਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬਾਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਬਾਣੀਆ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਮੁਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਮੁੱਠ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਉਚ ਜਾਤੀ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਨਫਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਵਾਰਿਸ ਬਣੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਟਵ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤਕ ਸੁੰਗੋੜ ਕੇ ਇਸ ਨਫਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਫਿਰ ਜਾਨ ਪਾ ਦਿਤੀ।

ਹਰ ਹੀਲਾ-ਵਸੀਲਾ ਵਰਤ ਕੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਮੌਦੀ-ਸਾਹ-ਡੋਵਾਲ ਜੁੱਡਲੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰਫ 15-20 ਫੀਸਦੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਬਾਣੀਆ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨੀਤੀ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਨੀਤੀਆਂ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਭ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਬਾਣੀਆ ਗਠਜੋੜ ਹਿੰਦੂ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਮੁਖ ਧਾਰਾ (ਵੇਦਾਂਤ) ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੇਦਾਂਤ ਤੋਂ ਕੁਰਾਹੇ ਪਈ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਖਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਕੀਕਤ ਦੀ ਥਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਕਲਪਨਾ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਅਜੋਕੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਲੈ ਆਈ ਹੈ।

ਯੂਰਪ ਵਾਂਗ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਐਨ ਮੁਢ ਤੋਂ ਹੀ ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ (ਫਿਲਾਸਫੀ) ਦੀਆਂ ਦੋ ਧਾਰਾਵਾਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਖਹਿ ਕੇ ਨਿਰੰਤਰ ਭਿੜਦੀਆਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਗਿਆਨ ਦੀ ਇਕ ਧਾਰਾ ਹਕੀਕੀ ਯਥਾਰਥ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਉੱਤੇ ਟੇਕ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦੀ ਦੂਜੀ ਧਾਰਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਕਲਪਨਾ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਮਨੋ-ਕਲਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉੱਤੇ ਟੇਕ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਲਪਿਤ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਵਿਚੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੂਦਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਜਨਕ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦੀ ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਧਾਰਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਸਭ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦੀ ਜਨਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਮਹਾਨ ਫਿਲਾਸਫੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ‘ਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿਕਸਿਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਇਸ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਿਆਂ ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਇਕ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, “ਇਸ ਸੁਆਲ ਦਾ ਜੁਆਬ ਬੜਾ ਸਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਜਾਤਾਂ ਤੇ ਵਰਣਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵੰਡ ਨੂੰ ਜਮਾਤੀ ਚੇਤਨਾ ਵਿਚ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ

ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ।...ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਸੋਚ ਨੇ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਲਈ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਅਤੇ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਨਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ (ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ) ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹਾਂ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਿਧਾਂਤ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਥਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ।”

ਪੱਛਮੀ ਤਰਜ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਦਿਆਂ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਪੱਛਮੀ ਤਰਜ ਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਬੜੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ

ਵੀ (ਪੱਛਮੀ ਤਰਜ ਦੀ) ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਇਹ ਇਸ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬੁਨਿਆਦ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਜਾਂ ਪਲੈਟੋ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੋਮਾ ਨਹੀਂ; ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਬੁਨਿਆਦ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਏਨੇ ਕੱਟੜਵਾਦੀ ਨਾ ਹੁੰਦੇ।”

ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ‘ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ’ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, “ਜੇ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਕੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਇਸ ‘ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਨਵਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਵੇਦਾਂਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਨ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਨ, ਪਰ ਨਿਸਚਿਤ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜੀ ਅਰਥ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਲਈ ਇਕ ਬੁਨਿਆਦ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਬੇਸ਼ੱਕੀਮਤੀ ਹਨ। ਜੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਜੋ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਨੋਰਥ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆਂ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵੇਂ ਅਗਮ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਭੇਰਾ ਭਰ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਸਿਧਾਂਤ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਲਈ ਏਨੀ ਤਗਤੀ ਬੁਨਿਆਦ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਜਿੰਨਾ ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਬਣਦਾ ਹੈ।”

ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਧਾਰਮਿਕ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਧਾਰਾਵਾਂ ਹਨ: ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ, ਵੇਦਾਂਤ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ। ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਦੇ ਤਤ ਨੂੰ ਇਕ ਧਾਰਨਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ: 1. ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸਗਲ ਪਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। 2. ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ। ਆਤਮਾ ਵੀ ਓਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ। 3. ਕਿਉਂਕਿ ਆਤਮਾ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹੈ। ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਤਤ ਦੀ ਏਕਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਵਾਕ

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਦਾ ਤੱਤ ਨਿਚੋੜ ਹਨ।

ਵੇਦਾਂਤ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਤੱਤ ਨਿਚੋੜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: 1. ਸਿਰਫ ਬ੍ਰਹਮ ਸੱਚ ਹੈ। 2. ਸੰਸਾਰ ਮਾਇਆ ਹੈ। 3. ਜੀਵ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ (ਉ) ਇਕ ਸੋਚ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੋ ਹਨ। (ਅ) ਦੂਜੀ ਸੋਚ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੋ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦਾ ਤੱਤ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। (ੳ) ਤੀਜੀ ਸੋਚ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਨਿਵੇਕਲੇ ਹਨ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: 1. ਚਾਰ ਵਰਣਾਂ ਵਿਚ ਯਕੀਨ। 2. ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨਾਦੀ ਹੋਣ ਵਿਚ ਯਕੀਨ। 3. ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਸਾਧਨ ਵੇਦਵਿਧੀ ਨੂੰ ਬਲੀ ਦੇਣੀ।

ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂਤ-ਵੇਦਾਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਤਮਾ ਵੀ ਓਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਪਰ

ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਨਿਖੇੜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੱਚਾਈ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਵੇਦਾਂਤ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਮਾਇਆ (ਫਲਾਵਾ) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਇਹੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਿਖੇੜਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਭੌਤਿਕਵਾਦ (ਪਦਾਰਥਵਾਦ) ਹੈ।

ਏਂਗਲਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੇ ਚਰਚ (ਮਜ਼ਹਬ) ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਰੂਪ ਲਿਆ ਕਿ ਕੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰੱਬ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਤਰਿਣ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਹੈ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਫਿਲਾਸਫਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਨੂੰ ਸਿਰਮੌਰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਧੜਾ ਬਣੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ, ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਸਿਰਮੌਰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁਮਾਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।”

ਏਂਗਲਸ ਦੇ ਇਸ ਪੈਮਾਨੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਫਿਲਾਸਫਰ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਦਾ ਤੱਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਪਸਰਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਸੰਸਾਰ ਸੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਅਸੀਮ-ਅਗਮ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਇਕ ਅੰਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਰੇਕ ਵਸਤੂ-ਵਰਤਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹੈ। ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਏਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਕਸ ਨੇ ‘ਬ੍ਰਹਮ’ (ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ) ਦੀ ਥਾਂ ਨੇਚਰ (ਕੁਦਰਤ) ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੀ ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਹੈ, “ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ, ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਮੈਂ ਵੀ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਹਾਂ। ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਹੀਣ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਗੁਸਤ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਏਨਾ ਦੁੱਖ ਹੰਢ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਜਿਹਾ ਅਹਿਸਾਸ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਵੈਮਾਣ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ।...ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ

ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦਾ ਹਰ ਸੰਭਵ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ। ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਇਹ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਜਾਣੇ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਬਾਕੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਯੋਗ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਸ ਅਸੀਮ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹਾਂ।”

ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁੱਖਦਾਈ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਸਮਾਜੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਧਰਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੁਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਉਂ ਵਾਪਰਿਆ? ਤਾਂ ਜੁਆਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਸਿਰਫ ਫਿਲਾਸਫੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਫਿਲਾਸਫੀ ਸੁਧ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀਆਂ ਅਮਲਯੋਗ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀਆਂ ਜੋ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਸਮਾਜ ਦੀ ਮੁੜ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਆਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਜਾਣਨਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵੀ ਕਰਨ।”

ਐਨ ਇਹੀ ਧਾਰਨਾ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਈ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਿਰਫ ਵਿਆਖਿਆ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਸਲਾ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਏ, ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਅਨੁਸਾਰ “ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ, ਪਰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਨਾ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਸੂਦਰ, ਔਰਤ ਅਤੇ ਮਰਦ, ਨੀਚ ਜਾਤ ਅਤੇ ਉਚੀ ਜਾਤ ਵਿਚਲੀ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਜਮਹੂਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਸਮਾਜ ਹੈ, ਜੋ ਜਾਤ-ਪਾਤੀ ਕੋਹਤ, ਮੁਢਲੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਅਤੇ ਜਰਾਇਮ ਪੇਸ਼ਾ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।...ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਬੋਹੂਦਾ ਗੱਲ ਮਹਾਨ ਸ਼ੋਕਰਾਚਾਰੀਆ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸ਼ੋਕਰਾਚਾਰੀਆ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਗਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੈ, ਜੋ ਸੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਸਭ ਨਾਬਰਾਬਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ। ਸਿਰਫ ਇਕ ਮਨੋਰੋਗੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਧਾਂਤ ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

ਹਿੰਦੂ ਪੁਨਰ ਸੁਰਜੀਤੀ ਦੇ ਮੌਦੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਆਦਿ ਸ਼ੋਕਰਾਚਾਰੀਆ ਦੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਿਚਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਲਟ ਦੇ ਟਕਰਾਵੇਂ ਰੁਝਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਐਨ ਉਲਟ ਦੇ ਟਕਰਾਵੇਂ ਰੁਝਾਨਾਂ-ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਨੂੰ ਰਲਗੱਡ ਕਰਕੇ ਸ਼ੋਕਰਾਚਾਰੀਆ ਨੇ ਵੈਦਿਕ ਫਿਲਾਸਫੀ ਨੂੰ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਉਲਝਣ ਵਿਚ ਫਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਉਲਝਣ ਦਾ ਸਮਾਜੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਅਜੋਕੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਨੀਚ ਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਦਲਿਤ ਅਤੇ ਘਟਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਰ. ਐਸ. ਤੇ ਮੌਦੀ-ਸਾਹ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਖਦੇਤਨ ਲਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਵਿਚ ਸਿਧਾਂਤਕ ਨਿਖੇੜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਇਹ ਨਿਖੇੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦ ਤੇ ਸਭ ਓਪਤਿ ਹੋਈ।

(ਪੰਨਾ 1127)
ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ
ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ। (ਪੰਨਾ 846)
ਭਾਵ ਇਹ ਸਾਰੀ ਉਤਪਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਵਿਖਿਆਨ ਏਕੋ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ‘ਬ੍ਰਹਮ’
(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)

ਭਾਰਤ 'ਚ ਬਦਲਾਓ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਗੋਟੀਆਂ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਅਸੀਂ ਉਹ ਦਿਨ ਯਾਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਕੇ ਕਈ ਪਿਠਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਤੇਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਾਲੀ ਸਾਂਝੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਤੇ ਬਹੁ-ਸੰਮਤੀ ਹਾਸਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਤੁਰ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਈ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਵੀ ਸੀ, ਨੇ ਬਦਲਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਆਸਰਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਅਗਲੇ ਹਾਲਾਤ ਸੁਖਾਵੇਂ ਹੋਣਗੇ, ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਹੇਠੋਂ ਕੁਰਸੀ ਖਿੱਚ ਲਵਾਂਗੇ। ਫਿਰ ਹਰਦਨਹੌਲੀ ਡੋਡਾਗੋਤਾ ਦੇਵੇਗੋਤਾ ਤੇ ਇੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਗੁਜਰਾਲ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੋਗੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਇਆ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਵਾਜਪਾਈ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁ-ਸੰਮਤੀ ਹੋ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਜਿਹਾ ਲੀਡਰ ਇਹ ਕੁਝ ਕਰਨ ਤੋਂ ਆਖਰੀ ਵੇਲੇ ਝਿਜਕਦਾ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਸਥਿਤੀ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਜੋ ਲੋਕ ਉਦੋਂ ਅਸਮਰਥ ਸਨ, ਉਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਾਜ਼ਾ ਸਥਿਤੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਗੱਲ ਅਸਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਜਾਂ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਜਿਹਾ ਲੀਡਰ ਕੁਝ ਕਰਨੋਂ ਝਿਜਕ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅੰਦਰ ਬਹੁ-ਮੱਤ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਅਗਲੇ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁੱਟਣ

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੇਣਾ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਵਿਜਯਾ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਵੀ ਬੈਂਕ ਆਫ ਬੜੋਦਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਦੀ ਵਾਰੀ ਮੰਨੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਏ ਦਾ ਨਾਂ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਚੋਲਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਵੇਖ ਕੇ ਉਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਬੀਤੇ ਮੁੱਕਰਵਾਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਨਿਰਮਲਾ ਸੀਤਾਰਮਨ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸ ਹੋਰ ਬੈਂਕ

ਸਾਲ ਛੇਤੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਉਹ ਲੋਕ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਆਏ ਸਨ। ਮੁਸਲਿਮ ਪਿਠਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਝਗੜੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਜੰਗ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਪਿਠਾਂ ਵਿਚ ਓਨੀ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨੀ ਹਿੰਦੂ ਪਿਠਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਰਮੋਹੀ ਅਖਾੜੇ ਦੇ ਸਾਧੂਆਂ ਤੇ 'ਰਾਮ ਲੱਲਾ ਬਿਰਾਜਮਾਨ' ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਪਿਠਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੁੰਦੀ ਪਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਅਖਾੜੇ ਦੇ ਸਾਧੂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦੇਣ, ਜਿਸ ਲਈ ਯਤਨ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਥਾਂ ਸਾਫ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਵਾਜਪਾਈ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 'ਉਥੇ ਕੁਝ ਨੋਕੀਲੇ ਪੱਥਰ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਸਾਫ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ'।

ਨੋਕੀਲੇ ਪੱਥਰ ਉਦੋਂ ਵਾਜਪਾਈ ਨੇ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਗੁੰਬਦਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਲਖਨਊ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਵਾਜਪਾਈ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਭੜਕਾਈ ਹੋਈ ਭੀੜ ਨੇ ਵਾਹ ਕੇ ਉਹ 'ਨੋਕੀਲੇ ਪੱਥਰ' ਸਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਅਗਲੇ ਦਿਨੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪਿਰ ਬੜੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਇਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤੋਂ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਨੂੰ ਕਾਹਲੀ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਸਾਡੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਏਜੰਡਾ ਹੋਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੇ ਜਨਮ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਚੱਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਸ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੀ ਸੂਚੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਪਿਰ ਖੱਬੇ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਅਸਲੋਂ ਸੱਜੇ ਦਾ ਮੋੜਾ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਆਢਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਆਢਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ ਕਿੱਦਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਹਮਲਾਵਰੀ ਹੁੰਦੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਤੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਏ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਛੱਡਦੇ ਨਹੀਂ।

ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਾਸੇਹੀਣੇ ਸਿਧਾਂਤਕਾਰ ਜਦੋਂ ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਵਕਤ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੱਟਸ ਐਪ ਹੋਣ ਜਾਂ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦੀ ਬੇਟੀ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲਾ ਪਹਿਲਾ ਟੈਸਟ ਟਿਊਬ ਬੋਬੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰ ਵਿਰੋਧ

ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਸ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦੀ ਸੂਚੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਪਿਰ ਖੱਬੇ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਅਸਲੋਂ ਸੱਜੇ ਦਾ ਮੋੜਾ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਆਢਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਆਢਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਦਿੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਸਾਲ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਆਗੂ ਬਣਨ ਨਾਲ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦਲ-ਬਦਲੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦਿਵਾ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਨੂੰ ਅਧਰੰਗ ਦੀ ਮਾਰੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਤੇ ਕਈ ਵਿਰੋਧੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਘੜੀ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਣ ਲਈ ਮਨਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਗਲੇ ਕੰਮ ਛੋਹ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਤਲਾਕ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਅਟਕੇ ਹੋਏ ਬਿੱਲ ਰਾਜ ਸਭਾ ਤੋਂ ਦਾਅ-ਪੇਚਕ ਹਨਰ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰਵਾਏ ਤੇ ਫਿਰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚੋਂ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਧਾਰਾ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੱਤਰ 'ਤੇ ਕਾਟਾ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਰਿੜ੍ਹਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਆਏ ਦਿਨ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਕਦਮਾਂ ਬਾਰੇ ਕਨਸੇਅੰ ਇੰਜ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕੁਝ ਬੈਂਕ ਵਲੋਂ ਕੇ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਆਫ ਬੜੋਦਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਬੈਂਕ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ 'ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ' ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪੰਜ ਬੈਂਕ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਮਹਿਲਾ ਬੈਂਕ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਪਟਿਆਲਾ ਵੀ ਉਦੋਂ ਸਮੇਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਮੋਦੀ

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਲੈਣੇ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਦਸ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਰਹਿਣ ਦੇਣੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਦੋ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਵੱਡਾ ਬੈਂਕ ਅਖਵਾਏਗਾ। ਚਲੋ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਤੀਜਾ ਮਾਮਲਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਉਸ ਇੱਛਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਚਲਾਈ ਗਈ ਕਿ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਕੋਲ ਪਿਆ ਪੈਸਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਕੰਮ ਲਈ ਦੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਦੋ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੇ ਬੋਰਡ ਵਿਚਲੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਰਾਦਾ ਬਦਲ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੰਘਣ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਪੈਣੇ ਦੇ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਪਵਾ ਲਏ ਹਨ। ਇਹ ਪੈਸਾ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕਿਸੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਏਦਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਉੱਭਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ।

ਏਜੰਡਾ ਅਜੇ ਸੂਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਰਾਮ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਟਕਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਿਛਲੇ

ਦੋ ਵਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁੱਲ ਛੇ ਸਾਲ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਵਾਜਪਾਈ ਅਤੇ ਅਡਵਾਨੀ ਦੀ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਰਾਮ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਰਜੇ ਵਾਲੀ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੱਤਰ ਦੀ ਧਾਰਾ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਸਿਵਲ ਕੋਡ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਐਲਾਨਾਂ ਤੋਂ ਗੱਦੀ ਦੇ ਭੁੱਲ ਕਾਰਨ ਪਾਸਾ ਵੱਟ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਜੇ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ, ਦੂਜੇ ਦਲਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਸਰਕਾਰ ਚੱਲਦੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਸਾਡੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ।

ਸਹਿਯੋਗੀ ਦਲਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਆਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਕਹਿਣ ਦੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਹਨ, ਭਾਜਪਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਹ ਕਦਮ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇਗੀ, ਅਤੇ ਚੁੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣ ਗਈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਸੌ ਬੱਠਰ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸੌ ਬਿਆਸੀ ਆ ਗਈਆਂ, ਪਰ ਇਹ ਕੰਮ ਪੰਜ ਸਾਲ ਕੀਤੇ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਮਾੜੀ-ਮੋਟੀ ਚਾਬੀ ਛੇੜ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਆਮ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਅਗਲੇ ਸਖਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ

ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅੱਖਰ 'ਬ੍ਰਹਮ' ਵਿਚਲੇ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਨਿਖੇੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਬਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖੱਤਰੀ, ਪੱਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੈਸ਼ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੂਦਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ। ਹਿੰਦੂ ਮਤਿ ਵਿਚਲੀ ਵਰਣ ਵੰਡ ਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰਮਤਿ ਪੁਛਦੀ ਹੈ,

ਬ੍ਰਹਮਾ ਬੜਾ ਕਿ ਜਾਸ ਉਪਾਇਆ ॥

(ਪੰਨਾ 331)

ਬ੍ਰਹਮੈ ਬੇਦ ਬਾਣੀ ਪਰਗਾਸੀ

ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਪਸਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ 559)

ਬ੍ਰਹਮੈ ਵਡਾ ਕਹਾਇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਇਆ ॥

(ਪੰਨਾ 1279)

ਬ੍ਰਹਮੈ ਇੰਦ੍ਰਿ ਮਹੇਸਿ ਨ ਜਾਨੀ ॥ (1032)

ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਵੱਡਾ ਹੈ,

ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਭ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਗੁਰਮਤਿ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜੋ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਭਾਵ ਮਨ-ਕਲਪਿਤ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਖੁਦ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਿਆ। ਇੰਜ ਬ੍ਰਹਮਵਾਦ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਵਿਚਲੇ ਨਿਖੇੜਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿਚਲੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਮਾਰਕਾ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਵਿਚਲੇ ਫਰਕ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕਾਂਗੇ।

ਪਛਾਣ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਨਜ਼ਰੀਆ

(ਸਫਾ 9 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਫਿਲਹਾਲ ਉਹ ਇਸ ਸਮੇਂ ਡਰ, ਸਹਿਮ ਅਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਤਤਾ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਹੁਣ ਅੰਤਿਮ ਕੌਮੀ ਰਜਿਸਟਰ ਵੀ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਪਿੱਛੋਂ 19 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ (19,06,657) ਲੋਕ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਹੁਣ 120 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਮੂਲ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਖੇਡ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਗੀਣ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੂਲ ਅਤੇ ਖਾਲਸ ਪਛਾਣ ਕੀ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਪਛਾਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧਤਾ (ਪਿਓਰਿਟੀ), ਇਕਰੂਪਤਾ

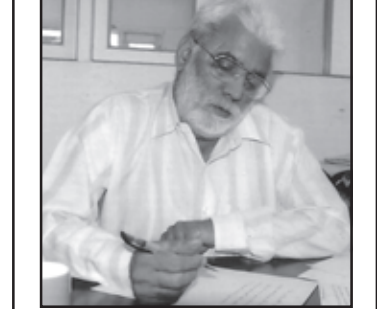
(ਹੋਮੋਜੈਨਿਟੀ) ਜਾਂ ਸਥਿਰਤਾ ਜਿਹੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਕਰਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਸਿਧ ਫ੍ਰੈਂਚ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਯਾਂ-ਲਕ ਨੈਸੀ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਬੀਗ ਸਿਗਨਲ ਪਲੂਰਲ' ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਛਾਣ ਅਨੇਕਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਅੰਤਰ-ਸੰਵਾਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸਗੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਨੈਸੀ ਖਾਲਸ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਗਲਤ, ਨੀਰਸ, ਅਰਥਹੀਣ ਅਤੇ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਛਾਣ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਅਸਾਮੀ ਜਾਂ ਬੰਗਾਲੀ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ, ਕੋਈ ਸਥਿਰ ਜਾਂ ਅਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਵਰਤਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਆਪਸੀ ਵਖਰੇਵੇਂ, ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਟਕਰਾਅ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਵਾਰੀਖ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਇਕਰੂਪਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਚਨ (ਡਿਸਕੋਰਸ) ਭਾਰੂ

ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲੇ ਹਨ।

ਅਸਾਮ ਵਿਚ ਮੂਲ ਪਛਾਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਇਸੇ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਨੂੰ 'ਬਾਹਰੀ' ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਖਾਲਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦਾ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਅਮੀਰੀ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਮੀ ਅਤੇ ਬੰਗਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਅਸਾਮ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੰਗਾਲੀ ਅਸਾਮੀ ਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖਦੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਸੁਮੇਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੂਲ ਪਛਾਣ ਦੇ ਚੱਕਰਵਿਊ ਵਿਚ ਫਸੇ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰਕ ਤੇ ਚਲਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਖਤਰਾ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਅਮੈਡਮੈਂਟ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਅਗਲੇ ਏਜੰਡੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਚਲਾ ਰਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਾਹਲੇ ਸਮਰਥਕ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਮੀਡੀਏ ਵਿਚ 'ਸਹਿਰੀ ਨਕਸਲ' ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਖਵੀਂ ਬਹਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਉਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਧਾਰਾ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੱਤਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਏਦਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਉਹ ਆਪ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ 'ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ' ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਬੇਰੁੱਖਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਵਾਂ ਏਜੰਡਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸ ਢਿੱਕੇ ਪੈ ਚੁੱਕੇ ਏਜੰਡੇ ਦੀ ਥਾਂ ਮੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭੀੜ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਰਨ ਦਿਓ, ਅਜੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਰੁਕ ਕੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, 'ਸਹਿਰੀ ਨਕਸਲ' ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਸੇ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਲੂਈ ਟਾਲਸਟਾਏ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਜੰਗ ਅਤੇ ਅਮਨ' ਬਾਰੇ ਅਸਲੋਂ ਬੋਲੋਤੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਉਹ 'ਮਤਲਬ' ਅਗੇਤਾ ਏਜੰਡਾ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਗਲਾ ਸਾਲ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ, ਅਗਲਾ ਮਹੀਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਜੋ ਮੋੜ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਤੋਂ ਸਮਝ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਕਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਦੀ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਕੋਲ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਜੁਗਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਝਿਜਕ ਸੀ, ਉਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਸਥਿਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਕਈ ਲੋਕ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਅਗਲੇ ਰੂਟ ਤੋਂ ਸਿਰ ਫੇਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਘੋਸਲ ਮਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਪਾਈ, ਉਹ ਅੱਜ ਦੇ ਰੰਗ ਵਟਾਉਂਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਤੇ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੁਝ ਬਦਲਦਾ ਪਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਛੇਤੀ ਬਦਲਣ ਵਾਲਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਗੱਲ ਸਹੇ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਪਹੇ ਦੀ

ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੇਟਰੀ ਬਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੇ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਰਹੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਪਿਛੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਤਾਜ਼ਾ ਮਿਸਾਲ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਬਿਨਾ ਵਜ਼ੂ ਪਾਣੀ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਦਮ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੜ੍ਹ ਆਏ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਡਰ ਵੀ ਭਾਰੂ ਹੈ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਵੀ ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਿੰ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਅਤੇ ਖਦਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਬੇਹੱਦ ਨਾਜ਼ਕ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਤਕੀ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਮਈ ਤਕ ਹੀ ਭਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੂਨ-ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤਕ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਪੂਰਾ ਭਰੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਨਹਿਰਾਂ ਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਖੇਤਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਫਸਲਾਂ ਪਾਲਦਾ। ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਛੱਡੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਜੀਰਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਡੈਮ ਨੂੰ ਕੰਢਿਆਂ ਤੱਕ ਭਰੀ ਗਏ। ਅਗਸਤ ਦੀਆਂ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਖਤਰੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤਕ ਪੁੱਜਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਫਲੱਡ ਗੇਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਪਿੰਡ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਏਕੜ ਫਸਲਾਂ ਡੋਬ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਮੁਢਲੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਨ ਮਾਲ ਦੇ ਨਾਲ 30,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਵਥਾਵਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ

ਪ੍ਰਿੰ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 905-799-1661

ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬ ਤਕ ਜੋ ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਕਰਨੀ ਪੈਣੀ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਉਣਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਬਾਰਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਇਹ ਨੁਕਸਾਨ ਭਾਖੜੇ ਦੇ ਫਲੱਡ ਗੇਟ ਖੋਲ੍ਹਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜੇ ਤਕ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰੀ। ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪਤਤਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਕੌਣ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ?

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਹੁਣ ਵੀ 72 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀ ਨਾ ਬਦਲੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾਧੀਆਂ, ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹੇ, ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਗਏ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਕੁਰਕ ਕਰਾਈਆਂ; ਪਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਧੜ ਦੁਫਾੜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦਸ ਲੱਖ ਲੋਕ ਨਿਹੱਕੇ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਅਣਗਿਣਤ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਪੱਤ ਲੁੱਟੀ ਗਈ। ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਹੋਇਆ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਖਾਤਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਉਲਟਾ ਕੇਂਦਰੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹਰੇਕ

ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਸੁੱਟਿਆ। ਇਸ ਕੁਕਰਮ ਵਿਚ ਖੁਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਹਾਕਮ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਰਲਦੇ ਰਹੇ!

ਇਹ ਗੱਲ ਜੱਗ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਤਣਾਅ ਵਧਦੇ, ਲੜਾਈ ਜਾਂ ਜੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਰਥਕ ਪੈਕੇਜ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੁਧ ਜੇ ਕਦੇ ਬਦਅਮਨੀ ਫੈਲੀ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਬਦਅਮਨੀ ਦਬਾਉਣ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਲਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਹੀ ਪਾਇਆ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਮਾਊ ਪੁੱਤ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਹਿੱਕਾਂ ਤਾਣ ਕੇ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰੀਆਂ ਤੇ ਭੁੱਖੇ ਮਰਦੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਢਿੱਡ ਭਰਿਆ। ਇਨਾਮ ਮਿਲਿਆ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਸਿਰ ਕਰਜਾ, ਭੁੱਖ ਨੰਗ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ! ਮਜ਼ਬੂਰੀਵੱਸ ਪੰਜਾਬੀ ਹੁਣ ਵਾਹੋਦਾਰੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਭੱਜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਨਾ ਕਰਨ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵੇਖੋ! ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ, ਕੱਸੀਆਂ ਤੇ ਸੂਏ ਭਾਵੇਂ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਸਦੇ ਰਹਿਣ, ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਭਾਵੇਂ ਡੂੰਘੇ ਪਤਾਲ 'ਚ ਚਲਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ ਰਾਜਸਥਾਨ, ਹਰਿਆਣੇ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਮਨਾ ਦਾ ਪਾਣੀ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਮਰ ਮਿਟਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ?

ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ 'ਚ ਰੀਪੋਰੀਅਨ ਸਿਧਾਂਤ, ਅਧਿਕਾਰ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਦੀਆਂ ਤੇ ਦਰਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਉਹ ਵਗਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੱਲੀ ਤੇ ਘੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕ ਦਰਿਆਵਾਂ ਕੰਢੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਉਹ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸੁਖ ਮਾਣਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ 'ਤੇ ਉਹੀ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਵੀ ਜਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨੇ ਮੁਫਤ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵਰਤਿਆ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਕਿ ਔਖੇ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ? ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਉਥੋਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਭਾਵ ਪੱਥਰ ਮਹਿੰਗਾ ਮੁੱਲ ਤਾਰ ਕੇ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਪੱਥਰ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤਾਰਦੇ? ਹੈ ਕੋਈ ਨਿਆਂ? ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ 'ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ' ਹੈ?

ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਦਾ ਕਰਜਾ ਨਿਰੀਆਂ ਫੈਲਸੂਫੀਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, 1947 ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਤਕਰੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਤਕਰਾ ਸੱਚੇਅਮ ਦਿਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਹਾਕਮਾਂ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੂਬਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਦਰਜ ਫੈਡਰਲ ਵਾਂਞੇ ਦੀ ਮੰਗ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੈ। ਸੂਬਿਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਹੱਕ ਮੰਗਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹਨ, ਜੋ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਲਟਾ ਖੋਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਸੂਬਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ।

ਖਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਇੰਡਸਟਰੀ ਉਜੜ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪਾਸ ਜੋ ਮਾੜੀ ਮੋਟੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਸੀ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤੋਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਕੋਲ ਆਮਦਨ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਲੈ-ਦੇ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ 15 ਲੱਖ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਉਦੂੰ ਵੱਧ ਪਿੰਡਾਂ-ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਲਾਉਣੇ ਪਏ ਹਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਡੂੰਘੇ ਤੋਂ ਡੂੰਘੇ ਕਰਦਿਆਂ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਫੁੱਟ ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਮੋਟਰਾਂ ਦੀ ਹਾਰਸ ਪਾਵਰ ਵਧਾ ਕੇ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਫੁਕਣੀ ਪਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਮਾਰੂਥਲ ਹੋਣ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਜੁਆਨੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਉੱਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਨਸੇ-ਪੱਤੇ 'ਚ ਉੱਡ ਕੇ ਮਰੀ ਖਪੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੁਣ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਖੇ ਜਦੋਂ ਰੋਮ ਸੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਹਾਕਮ ਨੀਰੇ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਹਾਕਮ ਵੀ ਨੀਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਪੂਰੀ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਐਸ. ਵਾਈ. ਐਲ. ਨਹਿਰ ਦਾ ਜੋ ਟੱਕ ਕਾਂਗਰਸੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਲਾਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸ਼ਾਹਰਗ ਉੱਤੇ ਟੱਕ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਖੁਨ ਵਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧੌਣ ਉੱਤੇ ਐਸ. ਵਾਈ. ਐਲ. ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਤਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕੀ ਕਰਦੈ?

ਬਾਦਲ ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਲਾਣਾ ਉਸ ਤੋਂ ਕੀ ਕਰਵਾਉਂਦੈ?

ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ ਬਿਨਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਤਿਹਾਈਆਂ ਮਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੂਸਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਪਾਲਣ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਭਾਖੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੰਢਿਆਂ ਤਕ ਭਰੀ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਲੱਡ ਗੇਟ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਡੋਬਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਜੂਨ-ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਸੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਪਾਣੀ ਛੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ। ਫਿਰ ਨਾ ਹੜ੍ਹ ਆਉਂਦਾ, ਨਾ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਆਫਤ ਆਉਂਦੀ। ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹੈ। ਕੀ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਜੋ ਸੂਬੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨਗੇ?

ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦਾ ਆਇਓ, ਐਸ. ਵਾਈ. ਐਲ. ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਮੁੜ ਭਖ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੋਕੇ/ਡੋਬੇ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੈਂਟੀ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, 2018-19 ਵਿਚ ਵਗਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਪੇ ਮਿਣੇ ਬਿਨਾ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦਾ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਿਆਪੇ ਪੈਣਗੇ ਹੀ ਪੈਣਗੇ। ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਨੂੰ ਚੁਹਾਉਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੀ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ।

ਕਦੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਾਬ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੁਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਂਗ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੇਟਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦਾ ਦਰਜਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਸੂਝ ਅਰੰਭ ਹੋ ਚੁਕਾ। ਮਾਝੇ, ਮਾਲਵੇ ਤੇ ਦੁਆਬੇ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੇਟਰੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹ ਰਾਜਪਾਲ ਲਾਏ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਉਲਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦੈ। ਐਸ. ਵਾਈ. ਐਲ. ਨਹਿਰ ਉੱਜ ਤਾਂ ਬਣਨੀ ਨਹੀਂ, ਫੌਜ ਲਾ ਕੇ ਬਣਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਬਦਅਮਨੀ ਫੈਲਣ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਫੌਜ ਲਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦਾ ਦਰਜਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫਿਰ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੌਕਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਖੰਡ ਭਾਰਤ ਦਾ ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ. ਦਾ ਸੁਹਾਗਾ ਫਿਰਨਾ ਸੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਹੋਰ ਕਦੇ ਤਕ ਸੁੱਖ ਮਨਾਉਂਦੈ?

ਨੋਟਬੰਦੀ ਨੇ ਕਸੂਤੀ ਫਸਾਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਕੋਈ ਰਾਹ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਨੋਟਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਪੁਰਾਣੀ ਭਾਰਤੀ ਕਰੰਸੀ ਦੇ ਲਗਭਗ 30 ਲੱਖ 45 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਕਰੰਸੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਫਿਲਹਾਲ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੇ ਚੁੱਪ ਵੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਪੱਤਰ ਵੀ ਭੇਜੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 8 ਨਵੰਬਰ, 2016 ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀ ਭਾਰਤੀ ਕਰੰਸੀ ਦੇ 500 ਅਤੇ 1000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੋਟ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਪੁਰਾਣੇ ਨੋਟ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ 31 ਦਸੰਬਰ, 2016 ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਸਮਾਂ 31 ਮਾਰਚ, 2017 ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ 500 ਅਤੇ 1000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੋਟ ਭੇਜੇ ਜਾਂ ਦਾਨ ਵਜੋਂ ਲੈਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਮੂਹ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਦੇ ਰੁਪ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੀ ਕਰੰਸੀ ਦੇ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਨੋਟ ਚੜ੍ਹਾਏ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਲਗਭਗ 30 ਲੱਖ 45 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਕਰੰਸੀ ਦੇ ਨੋਟ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਹ ਪੁਰਾਣੀ ਕਰੰਸੀ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੋਹੰਗੇਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਬੈਂਕ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਏ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਰਹੇ

ਸੰਗਰੂਰ: ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦੇ ਬਾਨੀ ਨੇਤਾ ਜੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਏ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੀਤੀ 9 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਭੋਤਨਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 1922 ਨੂੰ ਨਾਨਕੇ ਘਰ ਪਿੰਡ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੰਨ 1927 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ ਮਲੋਸ਼ੀਆ ਵਿਖੇ ਪੀ. ਡਬਲਿਊ. ਡੀ. 'ਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਸੰਨ 1937 ਵਿਚ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਮਲੋਸ਼ੀਆ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਮੋਟਰ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ 'ਚ ਬੌਰੋ ਡਰਾਈਵਰ

ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ ਤਹਿਤ ਸੂਚਨਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਘਿਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸੂਚਨਾ ਵੇਚਦੇ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਰਾਜ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ 2011 ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਤਹਿਤ 22 ਅਗਸਤ 2019 ਨੂੰ ਆਇਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸੰਸਥਾ

ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਸੰਸਥਾ ਅਧੀਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ, ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਭੇਟਾ, ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਬਜਟ, ਸਬਸਿਡੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ ਤਰੀਕਾ ਅਤੇ ਲਾਭ ਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦਾ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ

ਕਮੇਟੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵੇਚਦੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਸੀ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਵਾਸੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਇਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਜੋ ਕਿ ਜਨਤਕ ਅਦਾਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਉੱਤੇ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਰਹੀ।

22 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਨੇ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ 31 ਅਗਸਤ 2020 ਤੱਕ ਵੈਬਸਾਈਟ ਉੱਤੇ ਪਾਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਕੇਸ ਸਾਲ 2011 ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ 2005 ਅਧੀਨ ਐਲਾਨਿਆ ਸੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਸੂਚੀਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਕਰਨ ਦੀ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਸੂਚਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਪਿਊਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਢੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਇਕ ਨੈੱਟਵਰਕ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਵੈਬਸਾਈਟ ਉੱਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ॥

ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਕੀਰਤਨੁ ਪਰਧਾਨਾ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਪੀਐ ਲਾਇ ਧਿਆਨਾ॥

ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ 2019

ਪੰਥਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕੀਰਤਨੀਏ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ
ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਾਲੇ
ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਾਲੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ
ਰਾਹੀਂ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਆ ਰਹੇ ਹਨ

ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਜ਼, ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

8845 Cascade Road, SE, Ada, MI 49301; Ph: 616-868-7140

13 ਸਤੰਬਰ 2019 (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ)

ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਪਾਠ: ਸ਼ਾਮ 5:30 ਤੋਂ 5:55 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕੀਰਤਨ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਾਈ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥਾ

ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ 6:45 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕੀਰਤਨ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਾਲੇ ਤੇ ਜਥਾ

ਸ਼ਾਮ 6:45 ਤੋਂ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ

14 ਸਤੰਬਰ 2019 (ਸਨਿਚਰਵਾਰ)

ਦਿਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਕੀਰਤਨ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਾਈ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਥਾ

ਸਵੇਰੇ 11:30 ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕੀਰਤਨ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਾਲੇ

ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਤੋਂ 2:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੇਗਾ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 616-856-3076

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਬੈਟਲ ਕਰੀਕ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

15 ਸਤੰਬਰ 2019 (ਐਤਵਾਰ)

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਾਲੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਤੋਂ 2:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਮਿਸ਼ੀਗਨ (3180 Beckley Road, Battle Creek, MI

49015) ਵਿਖੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਗੇ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 269-578-6433

**ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਘਰ
ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲਓ ਜੀ।**

ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦਾ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਮਿਲਵਾਕੀ ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ, ਬਿਊਰੋ): ਖੇਡ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦਾ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਮਿਲਵਾਕੀ ਨੇ 27 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਢੇ 51 ਅੰਕ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕਰ ਲਿਆ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕੋਈ ਔਧਾ ਘੰਟਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਮੈਚ ਸੀ ਬੜਾ ਦਿਲਚਸਪ। ਫਾਈਨਲ

ਮੇਲੇ ਦਾ ਅਰੰਭ ਸਵੇਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਪਰਮਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੇ ਮੇਲੀਆਂ ਨੇ ਗੁਬਾਰੇ ਛੱਡ ਕੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਰਸਮੀ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ। ਕਬੱਡੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਟੀਮਾਂ- ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸਿਆਟਲ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਮਿਲਵਾਕੀ, ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਸੰਗ ਢੇਸੀਆਂ

ਢੇਸੀਆਂ ਮਿਡਵੈਸਟ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਮੈਚ ਕਾਫੀ ਫਸਵਾਂ ਸੀ। ਮੈਚ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸੰਗ ਢੇਸੀਆਂ ਮਿਡਵੈਸਟ ਕਲੱਬ ਦੇ ਸਾਢੇ 14 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਿਲਵਾਕੀ ਕਲੱਬ 22 ਅੰਕ ਲੈਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ। ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਕਈ ਫਸਵੇਂ ਜੌਫਿਆਂ-ਧਾਵਿਆਂ ਨਾਲ ਮੈਚ ਕਾਫੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਮਿਲਵਾਕੀ ਕਲੱਬ ਸਾਢੇ 7 ਅੰਕ ਵੱਧ ਲੈ ਕੇ ਜੇਤੂ ਰਿਹਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸੰਗ

ਫਾਇਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਬੱਡੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਅੰਕ ਲੈ ਕੇ ਮੁੜਦੇ ਤਾਂ ਜਿੱਤ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਡੌਲੇ ਦਿਖਾਉਣ, ਪੁੱਠੀ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਤੇ ਪੱਟਾਂ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕੇ ਐਕਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਠੋਕ ਕੇ ਸਲੂਟ ਮਾਰਦੇ; ਪਰ ਜਦੋਂ ਜਾਫੀ ਲੱਖੇ ਨੇ ਰੇਡਰ ਹਸੂਸ ਨੂੰ ਕੋਚੀ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋਪੜੀ ਜਿੰਦਾ ਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਬਸ ਕਰਦਿਆਂ ਅੰਕ ਹਾਸਿਲ ਕਰਕੇ ਉਹੀ ਸਾਰੇ ਐਕਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਹਸੂਸ ਤਗੜੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਜਾਹਰ ਕਰਦਾ ਰੈਫਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ

ਦਿੱਤਾ ਦੇ ਨੀਰ ਵਾਂਗੂ; ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਜਾ ਕੇ ਵੱਜਦਾ ਹਿੱਕ ਵਿਚ, ਛੱਡੇ ਅਰਜੁਨ ਦੇ ਕਮਾਨ-ਤੀਰ ਵਾਂਗੂ; ਵੱਖਰਾ ਜਿਹਾ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਏ, ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਦੀ ਹੀਰ ਵਾਂਗੂ।"

ਖਿਡਾਰੀ ਜੋਗੀ ਦੀ ਰੇਡ 'ਤੇ ਬੋਲ ਸਨ, "ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਮੂੰਦਰਾਂ, ਮੂੰਦਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੇਰਾ ਮੂੰਹ ਦਿਸਦਾ; ਵੇ ਮੈਂ ਜਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਦੇਖਾਂ, ਤੂੰ ਦਿਖਦਾ।" ਤੇ ਕਦੇ ਮੱਖਣ ਅਲੀ ਕਹਿੰਦਾ, "ਚੱਪਾ ਚੱਪਾ ਚਰਖਾ ਚਲੇ।" ਕੁਝ ਹੋਰ ਬੋਲ ਸਨ, "ਜਾਈਏ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹੇ ਕਾਢ ਏ ਕੱਚੀ, ਖੇਡਣੀ ਕਬੱਡੀ ਬਈ ਖੇਡਣੀ ਕਬੱਡੀ।" ਇਕ ਖਿਡਾਰੀ ਲਵਲੀ ਨੇ ਕੇਸਰੀ ਟੀ-ਸ਼ਰਟ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੇ ਆਜ਼ਮ ਸਰਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸਿਆਟਲ ਕਲੱਬ ਦੀ ਟੀਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ ਬਰੈਟੀ ਗਿੱਲ, ਮੋਹਣਾ ਜੋਧਾਂ, ਸੰਦੀਪ ਤੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਸੰਗ ਢੇਸੀਆਂ ਮਿਡਵੈਸਟ ਸਪੋਰਟਸ ਟੀਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਸਨ। ਲਾਈਨ ਮੈਨ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੁਖਦੀਪ ਤੇ ਸੰਨੀ ਸਹੋਤਾ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਰੈਫਰੀ ਮਦਨ ਗੋਪਾਲ ਬੋਪਾਰਾਏ ਤੇ ਸੰਜੀਵ ਸੁਰਖਪੁਰੀਆ ਸਨ ਅਤੇ ਮੈਚਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ ਨੇ ਨਿਭਾਈ।

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਟਿਵਾਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਭੁੱਲਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਫੁੱਮਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ ਤੇ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਓਬਰਾਏ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸੀ, ਜਦੋਂਕਿ ਦੂਜੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ ਗੁਰਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਤੂਰ, ਗੁਰਦੀਪ ਤੂਰ, ਸਤੀਸ਼ ਭਾਰਦਵਾਜ ਤੇ ਗੈਰੀ ਤੂਰ ਸਨ। ਤੀਜੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ-ਮਿਲਵਾਕੀ ਤੋਂ ਸਰਪੰਚ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ

ਮੈਚ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਮਿਲਵਾਕੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚਾਲੇ ਸੀ। ਮਿਲਵਾਕੀ ਕਲੱਬ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੈਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ ਅਪਨਾਉਂਦਿਆਂ ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰੀ ਨਾਲ ਅੰਕ ਬਟੋਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਰੇਡਰ ਹੈਪੀ ਅਤੇ ਮੈਕਸੀਕਨ ਮੂਲ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ-ਹੈਰੋ ਤੇ ਹਸੂਸ ਨੇ ਕੱਪ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਦਾਅ-ਪੇਚ ਖੇਡਦਿਆਂ ਜੌਫਿਆਂ-ਧਾਵਿਆਂ

ਮਿਡਵੈਸਟ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਪਹਿਲਾ ਮੈਚ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸਿਆਟਲ ਤੇ ਬਾਬਾ ਸੰਗ ਢੇਸੀਆਂ ਮਿਡਵੈਸਟ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਇਆ। ਅੱਧੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਿਆਟਲ ਦੇ 13 ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਸੰਗ ਢੇਸੀਆਂ ਕਲੱਬ ਦੇ ਸਾਢੇ 19 ਅੰਕ ਸਨ। ਮੈਚ ਇੰਨਾ ਰੌਚਕ ਸੀ ਕਿ ਸਿਆਟਲ ਕਲੱਬ ਅੱਧੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਾਢੇ 29 ਅੰਕਾਂ

ਢੇਸੀਆਂ ਦੀ ਟੀਮ ਫਿਲੋਰ ਤੇ ਗੁਰਾਇਆ ਲਾਗੇ ਪਿੰਡ ਸੰਗ ਢੇਸੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਖੇਡ ਦਿਖਾ ਕੇ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸਿਆਟਲ ਅਤੇ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਵਿਚਾਲੇ ਸੀ। ਇਸ ਮੈਚ ਵਿਚ ਕੁੰਡੀਆਂ ਦੇ ਸਿੰਗ ਇੰਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਫਸੇ ਕਿ ਮੈਚ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਤੱਕ ਦੋਹਾਂ ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਅੱਧੇ ਅੰਕ ਦਾ ਸੀ। ਸਿਆਟਲ ਕਲੱਬ ਦੇ 22 ਤੇ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਕਲੱਬ ਦੇ ਸਾਢੇ 22 ਅੰਕ ਸਨ, ਪਰ ਮੈਚ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਸਿਆਟਲ ਦੇ ਜਾਫੀਆਂ ਤੇ ਰੇਡਰਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਟੀਮ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਕਬੱਡੀ ਕਲਾ ਵਰਤਾਈ ਕਿ 44 ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਥਾਂ ਪੱਕੀ ਕਰ ਲਈ। ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਕਲੱਬ ਸਾਢੇ 30 ਅੰਕ ਹੀ ਬਣਾ ਸਕਿਆ।

ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਰੇਡਰ ਹੈਰੋ ਨੇ ਅੰਕ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਦੋਂ ਜਾਫੀ ਸੰਦੀਪ ਨੂੰ ਲੱਕ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਚੁਕ ਪਟਕਾ ਕੇ ਜਮੀਨ 'ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਰੈਫਰੀ ਨੇ ਵੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ। ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਨੇ ਮੈਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਕਦ ਡਾਲਰਾਂ ਦੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੌਸਲਾ ਹਫਜ਼ਾਈ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਮੈਚ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਰੇਡਾਂ 'ਤੇ 100-100 ਡਾਲਰ ਦਾ ਇਨਾਮ ਸੀ।

ਮਿਸ ਪੂਜਾ

ਸੁਰਜੀਤ ਖਾਨ

ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਦੇ ਕਾਫੀ ਕਰੀਬ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਅੱਧੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਕ ਟੀਮ ਦੇ ਅੰਕ ਸਾਢੇ 17 ਤੇ ਦੂਜੀ ਦੇ 34 ਸਨ, ਯਾਨਿ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਅੱਧੇ-ਅੱਧ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਈ ਤਗੜੇ ਜੱਫੇ ਵੀ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਮਿਲਵਾਕੀ ਕਲੱਬ ਦੇ ਰੇਡਰ ਹੈਪੀ ਨੇ 11 ਅੰਕ, ਰੇਡਰ ਮੈਕਸੀਕੋ ਮੂਲ ਦੇ ਹੈਰੋ (ਸੁਲੱਖਣ) ਨੇ 8 ਅਤੇ ਰਾਜੂ ਨੇ 6 ਅੰਕ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਲਈ ਜੇਤੇ। ਇਸੇ ਕਲੱਬ ਦੇ ਜਾਫੀਆਂ-ਡਿੱਪੀ ਨੇ 7 ਅਤੇ ਹਸੂਸ ਨੇ 6 ਤਗੜੇ ਜੱਫੇ ਲਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਦੀ ਜਿੱਤ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। ਸਿਆਟਲ ਕਲੱਬ ਦੇ ਦੁੱਲੇ, ਮੰਨੇ ਤੇ ਸੰਦੀਪ ਨੇ 5-5, ਤਾਜਾ ਕਾਲਾਸੰਘਿਆਂ ਨੇ 10 ਤੇ ਕਮਲ ਨੇ 2 ਅੰਕ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਲਈ ਬਣਾਏ, ਪਰ ਜਿੱਤ ਹਾਸਿਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਮੇਲਾ ਇਥੋਂ ਦੀ ਇਕ ਸਬਰਬ ਐਲਕ ਗਰੇਵ ਦੇ ਬਸੀ ਵੁਡਜ਼ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 34 ਅੰਕ ਲੈ ਕੇ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੈਚ ਵਿਚ ਰਵੀ ਆਹਲੋਵਾਲ ਤੇ ਪਾਲਾ ਜਲਾਲਪੁਰਾ ਦੇ ਭੇਤ ਵਿਚ ਰਵੀ ਨੇ ਨੌਬਰ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ। ਸੰਦੀਪ ਤੇ ਕਮਲ ਵਿਚਾਲੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਨਹੀਂ, ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪੁੱਠੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਕੈਚੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ, ਪਰ ਪੁਆਇੰਟ ਕਮਲ ਨੇ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਤੀਸ ਤੇ ਪਾਲੇ ਦੇ ਜੌਫਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਤੀਸ ਹਾਵੀ ਰਿਹਾ। ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਮਿਲਵਾਕੀ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਏ ਦੂਜੇ ਦਿਲਚਸਪ ਮੈਚ ਵਿਚ ਮਿਲਵਾਕੀ ਕਲੱਬ ਸਾਢੇ 29 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 37 ਅੰਕ ਲੈ ਕੇ ਜੇਤੂ ਰਿਹਾ। ਪਹਿਲਾ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਮਿਲਵਾਕੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਸੰਗ

ਢੇਸੀਆਂ ਦੀ ਟੀਮ ਫਿਲੋਰ ਤੇ ਗੁਰਾਇਆ ਲਾਗੇ ਪਿੰਡ ਸੰਗ ਢੇਸੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਖੇਡ ਦਿਖਾ ਕੇ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸਿਆਟਲ ਅਤੇ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਵਿਚਾਲੇ ਸੀ। ਇਸ ਮੈਚ ਵਿਚ ਕੁੰਡੀਆਂ ਦੇ ਸਿੰਗ ਇੰਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਫਸੇ ਕਿ ਮੈਚ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਤੱਕ ਦੋਹਾਂ ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਅੱਧੇ ਅੰਕ ਦਾ ਸੀ। ਸਿਆਟਲ ਕਲੱਬ ਦੇ 22 ਤੇ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਕਲੱਬ ਦੇ ਸਾਢੇ 22 ਅੰਕ ਸਨ, ਪਰ ਮੈਚ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਸਿਆਟਲ ਦੇ ਜਾਫੀਆਂ ਤੇ ਰੇਡਰਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਟੀਮ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਕਬੱਡੀ ਕਲਾ ਵਰਤਾਈ ਕਿ 44 ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਥਾਂ ਪੱਕੀ ਕਰ ਲਈ। ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਕਲੱਬ ਸਾਢੇ 30 ਅੰਕ ਹੀ ਬਣਾ ਸਕਿਆ। ਸਿਆਟਲ ਕਲੱਬ ਤੇ ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਚ ਵਿਚ ਪਾਲਾ ਜਲਾਲਪੁਰਾ ਤੇ ਸੇਠੀ ਹਰਖੋਵਾਲ ਦੇ ਦਸਤਪੰਜੇ ਵਿਚ ਪਾਲੇ ਦਾ ਹੱਥ ਉਪਰ ਰਿਹਾ। ਕਾਲਾ ਸੰਘਿਆਂਵਾਲੇ ਤੇ ਅਮਨ ਦਾ ਪੰਜਾ ਫਸਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਮਨ ਜਿੱਤਿਆ। ਸੰਦੀਪ ਤੇ ਇਕਬਾਲ ਰੂਬੀ ਦੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਟੱਕਰ ਵਿਚ ਬਾਜੀ ਇਕਬਾਲ ਦੇ ਹੱਥ ਰਹੀ। ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ ਕਲੱਬ ਤੇ ਮਿਲਵਾਕੀ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਚ ਵਿਚ ਕਾਲਾ ਤੇ ਨਿੰਦੀ ਅਤੇ ਹੈਪੀ ਤੇ ਅਮਨ ਦੇ ਤਕੜੇ ਜੱਫੇ ਲੱਗੇ। ਹੈਰੋ ਤੇ ਪਾਲਾ ਜਲਾਲਪੁਰੀਆ ਦੇ ਫਸਵੇਂ ਦਸਤਪੰਜੇ ਵਿਚ ਹੈਰੋ ਜੇਤੂ ਰਿਹਾ। ਅਮਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਹਾਜ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਲਈ ਕਾਫੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਹੈਪੀ ਅਤੇ ਹੈਰੋ ਤੇ ਹਸੂਸ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਉਮਦਾ ਖੇਡ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਹੈਰੋ ਤੇ ਹਸੂਸ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਜਾਫੀ ਜੱਫਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬੜੀ ਫੁਰਤੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਤੇ ਜਾਫੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਵਿਅਰਥ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਫਾ ਲਾਉਣਾ ਅਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਰੈਸਲਿੰਗ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਦਾ

ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਸਿਨਿਸਿਨੈਟੀ (ਓਹਾਇਓ) ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਜੌਫਿਆਂ 'ਤੇ ਪੰਜ ਗਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਈ ਹੋਰ ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨਕਦ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਕਰਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਕਬੱਡੀ ਦੀ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਮੱਖਣ ਅਲੀ ਤੇ ਕਾਲਾ ਰਸ਼ੀਨ ਨੇ ਮੈਚਾਂ ਦਾ ਸਵਾਦ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਧਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਦਾ ਇਕ ਨਮੂਨਾ ਦੇਖੋ, "ਇਕ ਰੇਡਰ ਵੇਖਿਆ ਮੈਂ ਤਾਜਾ ਕਾਲਾਸੰਘਿਆਂ ਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਵਹਿੰਦਾ ਜਾਵੇ

ਸਿੰਘ ਘੱਗਰ, ਰਣਦੀਪ ਪਾਲ ਰਿੰਕੂ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦੀ, ਸਤਪਾਲ ਸੱਤਾ ਤੇ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਜਦੋਂਕਿ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਚੌਥਾ ਇਨਾਮ ਸਵਰਗੀ ਐਮਿਤਪਾਲ ਧਾਮੀ ਅਤੇ ਸਵਰਗੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਬੈਂਸ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਬੱਬੂ ਅਤੇ ਸੰਨੀ ਧਾਮੀ (ਧਾਮੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ) ਵਲੋਂ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੈਂਸਟ ਰੇਡਰ ਦਾ ਇਨਾਮ ਹੈਪੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹੈਪੀ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਗਾ ਕ੍ਰਿਕਟ ਖਿਡਾਰੀ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਮੇਲੇ ਦਾ ਬੈਂਸਟ ਜਾਫੀ ਯਾਦਾ ਸੁਰਖਪੁਰੀਆ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ 6 ਜੌਫਿਆਂ ਤੇ 9 ਧਾਵਿਆਂ ਨਾਲ (ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਵਧੀਆ ਖੇਡ ਦਾ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਬੈਸਟ ਰੇਡਰ ਤੇ ਬੈਸਟ ਸਟਾਪਰ ਦਾ ਇਨਾਮ ਸਮਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਿਲੋਇਟ (ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ) ਵਲੋਂ ਸੀ।

ਵਾਲੀਬਾਲ ਮੈਚ ਵੀ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਟੀਮਾਂ-ਮਿਲਵਾਕੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਮੈਡੀਸਨ ਵਾਲੀਬਾਲ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ 'ਏ' ਵਾਲੀਬਾਲ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੀਮ 'ਬੀ' ਅਤੇ ਇੰਡੀਆਨਾ

ਵਾਲੀ ਸਿਫਤ ਸੱਗੂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਗਰੋਵ ਨੰਬਰ 5 ਵਿਚ ਇਕ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟੈਟ ਖਾਸ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਲਈ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੀਟ ਮੁਰਗਾ, ਮੱਛੀ ਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਤਾਜ਼ਾ ਨਿਕਲਦੇ ਭਠੂਰਿਆਂ ਦਾ ਜਾਇਕਾ ਛੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਭ ਨੇ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ

ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੀਮਾਂ ਖੇਡੀਆਂ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ 'ਏ' ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੀਮ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਹੀ ਜਦੋਂਕਿ ਮਿਲਵਾਕੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀ ਟੀਮ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਰਹੀ। ਵਧੀਆ ਖੇਡ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਜ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ, ਪਰਮ, ਰਵੀ, ਭੂਪੀ, ਵਿੱਕੀ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਨ। ਵਾਲੀਬਾਲ ਦੇ ਇਨਾਮ ਢੀਡਸਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਸਵਰਗੀ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਢੀਡਸਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ। ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ 5 ਸਾਲ ਉਮਰ ਵਰਗ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਦੁੱਲਾ ਸਹੋਤਾ ਪਹਿਲੇ, ਆਵੀਰ ਦੂਜੇ ਤੇ ਆਰੀਵ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਹੇ। ਦਸ ਸਾਲ ਉਮਰ ਵਰਗ ਵਿਚ ਸੈਮ ਪਾਲ ਫਸਟ, ਅਵਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੈਕਿੰਡ ਤੇ ਪਵਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਥਰਡ ਰਹੇ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਇਨਾਮ ਦੇ ਮੈਡਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਵਜੋਂ ਮੈਡਲ ਦਿੱਤੇ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਏਸ਼ੀਅਨ ਗੇਮਜ਼ 2018 ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਘਟ ਉਮਰ ਦੀ ਖਿਡਾਰਨ ਗੌਲਫ ਚੈਂਪੀਅਨ ਤੇ ਕਈ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤਣ

ਮੇਲੀਆਂ ਲਈ ਕਤੂ-ਚੌਲ, ਚਿਕਨ ਤੇ ਨਾਨ ਦਾ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ। ਖਾਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ ਦਾ ਸੀ।

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਮਿਸਿਜ਼ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਮਹਿਤਾ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਚਾਹ, ਪਕੌੜਿਆਂ ਤੇ ਬਰਫੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੋਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਲਾਂਗਰੀ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਜਲੇਬੀਆਂ ਵਾਲੀ ਕੜਾਹੀ ਤਪਾਈ ਰੱਖੀ। ਜਲੇਬੀਆਂ ਖਾਣ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਲਾਈਨਾਂ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਵਾਰੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਦੇਖੇ ਗਏ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਮੇਲੀਆਂ ਲਈ ਪੀਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਮੇਲਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੱਕ ਵੀ ਮੇਲੀ ਖਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਪੀਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੈਟੋਰੈਡ ਵੀ ਸੀ।

ਰੰਗਾ ਰੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਦੌਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮਿਸ ਪੂਜਾ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਉਪਰੰਤ ਗੀਤ 'ਲੋਕੀਂ ਕਹਿਣ ਨਖਰਿਆਂ ਵਾਲੀ' ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਖਰੇ ਦਿਖਾਏ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ 'ਜੇ ਮਾਰੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਮੱਲਾਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਨੇ, ਤਾਂਹੀਓਂ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਨੇ' ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਵਾਹ ਵਾਹ ਖੱਟੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦਾ ਨੇਵੀ ਪੀਅਰ, ਮਿਲੇਨੀਅਮ ਪਾਰਕ ਤੇ ਹੋਰ ਬੜਾ ਕੁਝ ਦੇਖਿਆ। ਬੜਾ ਵਧੀਆ ਐ ਸ਼ਿਕਾਗੋ।" ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮਿਸ ਪੂਜਾ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਜਦ ਪੂਜਾ ਨੇ 'ਸੀਟੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬੁਲਾਉਣੋਂ ਹਟ ਜਾ' ਗੀਤ ਛੋਹਿਆ ਤਾਂ ਸਟੇਜ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਜੁੜੀ ਮੰਚੀਰ ਨੇ ਵੀ ਸੀਟੀਆਂ ਵਜਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ 'ਨਾ ਰੋਕ ਜਾਲਮਾ ਵੇ ਮੈਂ ਕੰਮ ਜਰੂਰੀ ਜਾਣਾ', 'ਮੇਰਾ ਮਾਹੀ ਤੂੰ ਪੱਟਿਆ, ਪੱਟਿਆ ਗਵਾਢਣੇ ਤੂੰ' ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਮਿਰਜਾ ਗਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਨੂੰ ਸਰੋਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਲੋਰ 'ਚ ਨੱਚਣ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਟਾਈਮ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮੇਲਾ ਦੇਖ ਰਹੇ ਤੇ ਪਿਛਲੇ 30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਇਕ ਸੂਝਵਾਨ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਰਹੇ ਦਰਸ਼ਕ ਦੀ ਮਿਸ ਪੂਜਾ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਰਾਬਤਾ

ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਗਾਇਕ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਮੇਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੜਾ-ਤੜ ਗੀਤ ਗਾ ਕੇ ਸਿਰਫ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਹੀ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਗਾਇਕ ਸੁਰਜੀਤ ਖਾਨ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਗੀਤ 'ਕਾਂਵਾਂ ਉਡ ਕਾਂਵਾਂ, ਮਾਂ ਜੰਨਤ ਦਾ ਪਰਛਾਂਵਾਂ' ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਗੀਤ 'ਵਿਚ ਬੁਢਾਪੇ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ, ਪੁੱਤ ਦੇ ਮੋਢੇ ਦੀ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ 'ਕਾਹੜੋਂ ਡਰ ਡਰ ਲਾਉਂਦੀ ਤੂੰ ਯਾਰੀਆਂ, ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਮਾਤੋਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦੇ', 'ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਨਾ', 'ਵਜਾ ਜੋਗੀਆ ਵੇ ਰਸ ਭਿੰਨੀ ਭਿੰਨੀ ਬੀਨ' ਗਾ ਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਤੋਂ ਤਾੜੀਆਂ ਬਣੇਰੀਆਂ।

ਸੁਰਜੀਤ ਖਾਨ ਨੇ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ 'ਤੇ 'ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖ ਲੈ, ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਕਰ ਗਏ ਤਰੱਕੀਆਂ' ਅਤੇ 'ਜੁੱਤੀ ਚੁੰ ਚੁੰ ਕਰਦੀ ਮੁਟਿਆਰ ਦੀ' ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਖਾਨ ਨੇ ਗੀਤ 'ਪੈਸਾ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਮਾਇਆ, ਕਮਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਸੀਂ ਯਾਰੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ' ਗਾਇਆ ਅਤੇ ਟੱਪੇ ਤੇ ਬੋਲੀਆਂ ਵੀ ਪਾਈਆਂ। ਉਹ ਅਜੇ ਹੋਰ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਾਜੀਆਂ ਦੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਲ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਘਾਟ ਵੀ

ਰੜਕਦੀ ਰਹੀ। ਮੇਲੇ ਦਾ ਅੰਨਦ ਮਾਣਨ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਗੋਲੈਂਡ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੰਡੀਆਨਾ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ, ਹਿਊਸਟਨ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਅਤੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਲੋਕ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੇਲੇ

ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਮਿਲਵਾਕੀ ਤੋਂ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਸਨ।

ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮੇਲਾ ਕਿਸੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਨਿਰੋਲ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਟਰੈਕਟਰ ਲਿਆ ਕੇ ਘਾਹ ਕੱਟਿਆ ਤੇ ਵਧੀਆ ਮੈਦਾਨ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ। ਮੌਸਮ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਰਿਹਾ।

ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਕਲੱਬ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਣੀਪਾਲ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਸਮੇਤ ਬਲਜੀਤ (ਮੰਗੀ) ਟਿਵਾਣਾ, ਦੀਪਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ, ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਜਿੰਦੀ ਖੰਗੂੜਾ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਬਿਹਾਰੀਪੁਰੀਆ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ, ਹਰਬੰਤ ਗਰੇਵਾਲ, ਮਿੰਦਰ ਭੱਠਲ ਤੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਭਰਵੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ।

(ਹੋਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਫਾ 16, 17, 18 ਅਤੇ 19 ਉੱਤੇ ਦੇਖੋ)

SERVING Wisconsin & Illinois State

Residential or Commercial Buying, Selling, Renting or Investing

Buying: We will pay for your inspection, appraisal, attorney fees and much more! Have access to more than 60 websites to find your dream home or future investment!

Selling: Your listing will be posted to 60 websites and 80 interconnected websites as well as on social media. Have opportunities to market through Pro-photo, Video Open Houses and many more options!

Best Investment Possibilities: Call for any type of investment whether it be commercial or residential

For the best deal call:
Jesse Singh (e-PRO, SFR, CIAS)
 Broker/Realtor
Cell: 847-606-3664
 25884 E. Route 83, Long Grove, IL 60060
 Email: jsingh@remax.net
 Web Site: jsingh.illinoisproperty.com

Call and Let's Find a Great Deal for you Today!

First Time Buyer?? Why pay rent if you can buy??

Find out if you are qualified to buy a home!

Call for a free pre approval letter and the best mortgages rates.

Loan Officer Jagmeet Singh (NMLS #378091), Ph: 815-908-7274

5aab CDL Learning Center

445 Commerce Square, Columbus, OH 43228

Email: info@5aabcdl.com www.5aabcdl.com

ਟਰੱਕ ਟਰੇਲਰ ਚਲਾਉਣਾ 4 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖੋ

ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਾਲੀ ਸਟੇਟ ਤੋਂ ਲਰਨਿੰਗ ਪਰਮਿਟ ਲਿਆਓ ਤੇ ਓਹਾਇਓ 'ਚ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲਓ ਤੇ ਟੈਸਟ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਟੇਟ ਤੋਂ ਸੀ.ਡੀ.ਐਲ. ਕਲਾਸ ਏ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਓ।

- *ਵਧੀਆ ਇਕੁਇਪਮੈਂਟ ਅਤੇ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸੈਂਟਰ
- *ਮਾਹਿਰ ਇੰਸਟਰਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥੋਂ ਹੱਥ ਮੁਕੰਮਲ ਟਰੇਨਿੰਗ
- *ਛੋਟੇ ਸਾਈਜ਼ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਹੱਥੀਂ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਚੋਖਾ ਸਮਾਂ
- *Small class sizes with plenty of hands on time.

5ਆਬ ਸੀ.ਡੀ.ਐਲ. ਲਰਨਿੰਗ ਸੈਂਟਰ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 614-423-6861
 614-749-6718

ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ

ਖੇਡ ਮੇਲਾ-2019: ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ

ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਰੀ

ਖੇਡ ਮੇਲਾ-2019: ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ

ਤਸਵੀਰਾਂ: ਸਿੰਘ ਵੀਡੀਓ (ਜੱਸੀ), ਫੋਨ: 713-409-3053

Flights2world

Air Canada

ਦੀਆਂ ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ

- NON-STOP FLIGHTS TO NEW DELHI
- ROUND TRIPS

ASTA Membership # 900271800
We are a Certified Member of ASTA.

Special Family Airfares

Call us Anytime!

Please call us up and get a no obligatory Airfare Quote on our Business or Call us on

Save Up to **30%** on your Airfares to India

702-344-1581

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ/ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ/ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਛੋਟ

Special Dates of Business Class & Premium Economy

Specially to Punjab and Delhi on Qatar Airways, Singapore Airlines, Lufthansa, Swiss, United Asiana Cathay Pacific

Special Fares for Delhi/Amritsar

- Chicago - Delhi - Chicago
- Chicago - Mumbai - Chicago
- Chicago - Amritsar - Chicago

TURKISH AIRLINES

AIR CANADA

中国東方航空 CHINA EASTERN

中国南方航空 CHINA SOUTHERN

ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ ਜਾਂ ਆਨਲਾਈਨ ਚੈੱਕ ਕਰੋ

FLIGHTS2WORLD INC.

Ayush Kapoor (Marketing - Head)
FLIGHTS2WORLD INC.(US Office)
304 S. JONES DR., LAS VEGAS, NV 89107 USA

Ph: (702) 344-1581

www.Flights2World.com

Flights2World (Canada Office)

1200 McGill College Ave., Suite 1100, Montreal, QC H3B 4G7 Canada

(O) 778-650-7909 (@) flights2world@gmail.com

We are a Certified Member of ASTA. ASTA Membership # 900271800

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

1480 N. State Road 1, Cambridge City, IN 47327

ਕੈਬਰਿਜ ਸਿਟੀ (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਵਿਚ
ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬੇ ਲਈ

**ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਟਰ, ਹੈਲਪਰ, ਵੇਟਰ
ਅਤੇ ਕੁਕ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ**

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਖਾਣਾ ਮੁਫਤ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਨਾਗਰਾ

ਫੋਨ: 317-750-1900

B.T.S CARRIER INC.

BTS Truck Shop Major & Minor Work
@ 39115 Maple Ave., Wayne, MI 48184

Hiring Owner operator & Drivers

Long and local route

Driver rate 45 to 55 cents per mile

Owner operator (Own truck/trailer & insurance) will be paid 92% after 8% dispatch. If company trailer used then will 80% gross.

Fuel discount: Pilot, Fly J, TA and Petro will pay 25 to 40 cents per gallon.

Direct deposit also available.

For more information please contacts:

Rusty Singh 734-233-8464

Dave Aujla 734-419-1408

Indianapolis, Indiana ਵਿਚ ਬਣਾਓ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ

One of the Fastest Growing City in America and Best School System...

Manjit Singh Nagra

Realtor/Broker

Cell: 317-750-1900

6979 Hillside Court
Indianapolis, Indiana 46250

- ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ ਘਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ \$200,000 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
- 1500 ਵਰਗ ਗਜ ਤੋਂ 5000 ਵਰਗ ਗਜ ਦੇ ਘਰ
- 4-6 ਬੈਡ ਰੂਮ, 3-4 ਬਾਥ ਰੂਮ
- ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਬੜੇ ਵਧੀਆ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ
- ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਸਸਤੀ

ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿਜਨਸ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ (Approval) ਉਸੇ ਦਿਨ

Gurdeep (Garry) Chhokar

Realtor/Broker

Cell: 317-500-1247

We do all type of Home and Commercial Loan. Same day loan approval...